

TÜRK İDARİ YARGILAMASINDA İVEDİ YARGILAMA USULÜ

ACCELERATED JUSTICE PROSEDURE IN TURKISH ADMINISTRATIVE JURISDICTION

Sümeýra ÖZGEN*

ÖZ

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'na 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la eklenen maddeyle, idari yargıda ivedi yargılama usulü öngörülmüştür. İvedi yargılama usulü, genel yargılama usulüne göre basit ve hızlı işleyen özel bir yargılama usulü olup, idari yargıda sadece belirli konulardaki uyuşmazlıklar için düzenlenmiştir. Ayrıca, 6552 sayılı Kanun'la 2577 sayılı Kanun'a eklenen 20/B maddesiyle merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü düzenlenmiştir. Bu yargılama usulünde, ivedi yargılama usulüne göre, süreler daha da kısaltılmıştır. Bu çalışmada, ivedi yargılama usulü, özel bir ivedi yargılama usulü olan “merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü”, ivedi yargılama usulünün kapsamı, ivedi yargılama usulü ve merkezi ve ortak sınavlara ilişkin usulünün ortak özellikleri, yargıya yansıyan uyuşmazlıklar çerçevesinde kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İdari Yargı, İvedi Yargılama Usulü, Makul Süre, Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Yargılama Usulü, Hak Arama Özgürlüğü.

Makalenin Geliş Tarihi : 29.11.2019

Makalenin Kabul Tarihi : 29.09.2020

* Danıştay Tetkik Hâkimi

e-mail: sumeyraozgenmkh@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9117-3470

ABSTRACT

Accelerated justice prosedure has been regulated with an article added to the Administrative Procedure Act No.2577 by the Act No. 6545 dated 18.06.2014 on Amending Turkish Penal Code and Certain Laws. The accelerated justice prosedure is a special procedure which is simple and quick to operate in accordance with the general procedure, and is designed only for cases on specific matters in the administrative justice. In addition, with the Law No. 6545, a justice procedure regarding central and common exams was regulated with the article 20/B added to Law No. 2577. In this justice procedure, the periods were shortened further than the accelerated justice procedure. In this study, accelerated justice prosedure, procedure for central and common examinations, which is special accelerated justice prosedure, the scope of the accelerated justice prosedure, the common characteristics of the accelerated justice prosedure and procedure for central and common examinations, will be comprehensively discuss within the framework of the disputes reflected in the judiciary.

Keywords: Administrative Justice, Accelerated Justice Prosedure, Reasonable Time, Justice Procedure for Central and Common Examinations, Freedom to Claim Right.

GİRİŞ

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden birisi de, 2577 sayılı Kanun'a 20/A maddesi olarak eklenen ivedi yargılama usulüne ilişkin düzenlenmedir. Ayrıca, 10.09.2014 tarih ve 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'la 2577 sayılı Kanuna eklenen 20/B madde ile özel bir ivedi yargılama usulü olan merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü düzenlenmiştir. Bu çalışmada, öncelikle, ivedi yargılama usulü, ivedi yargılama usulünün kapsamı, özel bir ivedi yargılama usulü olan merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü ele alınacaktır. Ayrıca, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddesi arasındaki temel farkı süreler oluşturmakta olup, Kanunun 20/B maddesindeki sürelerin daha da kısaltılması dışında her iki usulde benzer nitelik taşıyan konular başlıklar halinde ele alınacaktır.

1. GENEL OLARAK

Yargı mercilerinin iş yükünün azaltılması, uyuşmazlıkların makul sürelerde çözülebilmesi ve adil yargılama ilkesinin sağlanabilmesi için yargılama hukukuna dair değişiklikler yapılmaktadır.¹ Bu amaçla, yazılı yargılama usulü uygulanmakta olan idari yargılama usulüne, yeni bir yargılama usulü olan ivedi yargılama usulü belli uyuşmazlıklarda uygulanmak üzere kabul edilmiştir.

İvedi yargılama usulünde amaç, yargılama sürecinin kısaltılması suretiyle bu usule tabi davaların mümkün olan en kısa sürede karara bağlanmasını sağlanmaktadır. Ancak, makul sürenin aşılması adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu gibi, yargılamanın makul süreden daha kısa bir süre içinde tamamlanması da adil yargılanma hakkını zedeleyecektir. Bu nedenle, yargılamanın hızlı olması ile adaletin iyi işlemesi arasında adaletin kalitesinden ödün verilmeden bir denge kurulması önemlidir.² Nitekim, AİHM, adaletin kaliteli işlemesinin makul süre kavramının ötesini de içerdiğini ve bazı durumlarda adil yargılanma hakkının korunabilmesi için daha uzun yargılamalar yapılmasının gerekli olabileceğini kabul etmektedir.³ Anayasa Mahkemesi de, Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen makul sürede yargılanma ilkesi gereğince, devletin yargılamaların

¹ Yargılamanın hızlandırılması amacıyla yapılan çalışmalar için bakınız: SANCAKDAR, Oğuz, “Türk İdari Yargı Sisteminde Yargılama Sürecinden Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, TBMM, İdari Yargılama Sürecinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştay, 14 Ocak 2013, s.37-49; SANCAKDAR, Oğuz, “İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama Usulü ve Grup Davalar”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 146.Yıl Sempozyumu, Ankara, 12 Mayıs 2014, s.109-199; SEZGİNER, Murat, “İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Hızlandırılması Tartışmaları ve Grup Dava Uygulaması”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 146.Yıl Sempozyumu, Ankara, 12 Mayıs 2014, s.109-199; ÖMERBAŞ, Nurben, “İdari Yargılama Usulünde Hızlandırıcı Mekanizmalar”, Danıştay 141. Yıl Sempozyumu, Y:2009, s.97-101.

² YILMAZOĞLU, Yunus Emre, “İdari Yargıda Makul Süre Güvencesi”, Danıştay Dergisi, Y:2013, S:134, s.46.

³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları temelinde Avrupa Konseyi Devletleri'nde yargılama süreçleri hakkında Avrupa adaletin etkinliği Komisyonu raporu çeviren Hasan Hendek Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, Y:3 Temmuz 2013, S:10, s.69, Aktaran: KASAPOĞLU TURHAN, Mine, “İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü”, Ankara Barosu Dergisi, S:2015/ 3, s.189.

gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorunda olduğunu, ancak, bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin, yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiğini, bu ilkelere uygun olmak şartıyla yargılama yöntemini belirlemenin kanun koyucunun takdirinde olduğunu kabul etmektedir.⁴

2. İVEDİ YARGILAMA USULÜ

2577 sayılı Kanunu'nun 20/A maddesinde, ivedi yargılama usulünün uygulanacağı uyuşmazlıklar tahdidi olarak sayılmıştır. 2577 sayılı Kanun'a 20/A maddesinin eklenmesine dair 6545 sayılı Kanun'un 18. maddesinin gerekçesinde; *"İdari yargıda davaların tümü aynı usul takip edilmek suretiyle sonuçlandırılmaktadır. Ancak idari davaların bazıları, niteliği itibarıyla diğerlerinden farklıdır. Bu tür davaların geciktirilmeksizin karara bağlanması gerekmektedir. Bu bakımdan, gecikerek karar verilmesinde hem idare hem de davacılar bakımından katlanılması zor ya da imkânsız sonuçlar doğuracak sınırlı sayıdaki dava türünün, diğerlerine göre daha ivedi bir şekilde sonuçlandırılması gerekmektedir. Yargısal sürecin, süratle sonuçlandırılması özel önem taşıyan ihale, özelleştirme, acele kamulaştırma uyuşmazlıklarından kaynaklanan bazı davaların ivedilikle sonuçlandırılmaması hâlinde, hukuki belirsizlik doğmasına neden olunmaktadır. Madde ile Avrupa örneklerinde olduğu gibi idari yargılamaya ivedi yargılama usulü kurumu kazandırılmaktadır."* açıklamalarına yer verilmiştir.⁵

İvedi yargılamaya dahil edilen konular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, söz konusu konuların ekonomik yönü ağır basan ve birçok durumda büyük yatırımlara ilişkin olduğu görülmektedir.⁶ Ayrıca, ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıkların tespitinde hangi kriterlerin dikkate alındığı belirsiz olup, bu uyuşmazlıklar karmaşık

⁴ AYM, E:2013/92, K:2014/6, 16.01.2014, R.G Tarih-Sayı: 25.07.2014- 29071.

⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss592.pdf>.

⁶ KASAPOĞLU TURHAN, s. 192. YEŞİLYURT, Nazile İrem, "İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması ve İvedi Yargılama: Hukuka Sermayeye Koşut Hız Ayarı", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C:70, No:2, Y:2015, s.191, AKYILMAZ Bahtiyar, SEZGİNER Murat, KAYA Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s.673.

hususları da içerebilmektedir.⁷ Maddede sayılan konuların hepsinin ivedilik taşıması kesin olmadığı gibi, maddede sayılmayan kimi konularda da ivedilikle karar verilmesi zorunluluğu doğabilecektir.⁸ İvedi yargılama usulünün kapsamının genişletilerek temel hak ve özgürlüklerin de kapsama alınması yararlı olacaktır.⁹

İvedi yargılama usulü, Kanunun 20/A maddesindeki idari işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacaktır. Ancak, Kanunda uyuşmazlık ifadesine yer verilerek herhangi bir ayırımdan söz edilmediğinden, bu uyuşmazlıkların iptal davasını mı tam yargı davasını mı ifade ettiği anlaşılamamaktadır.

İptal ve tam yargı davalarının birlikte açıldığı durumlarda ivedi yargılama usulü uygulanacaktır.¹⁰ Genel olarak, yargı kararları da bu yönde olmakla birlikte,¹¹ davaya konu bir olayda, Danıştay Onüçüncü Dairesince, davacı şirketin ihale dışı bırakılarak geçici teminatının gelir kaydedilmesi ve ihalenin iptali işlemleriyle ilgili kısım ile geçici teminat

⁷ “Dolayısıyla, bunların ivedi bir şekilde sonuçlandırılması, kimi durumlarda hak kaybına neden olabilir. ...Bununla birlikte belirtelim ki, dava açma hakkının kötüye kullanılması suretiyle kimi ‘üstün kamu yararı’ taşıyan yatırımlar da geciktirilmemelidir. Bu noktada teminat sistemi, aleniyet sistemi, yaptırım sistemi gibi bilimsel esaslı mehz uygulamalar veya başka ara formüller üzerinde de düşünülebilir.” SANCAKDAR, “İvedi Yargılama”, s. 197.

⁸ ÇAĞLAYAN, Ramazan, “Fransız ve Türk İdari Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü”, EÜHFD, C. XVIII, S. 3-4, 2014, s.40. Yazar, niteliği gereği ivedi yargılama yapılması gereken bir konunun, bu usule tabi tutulması konusunda mahkemeye takdir yetkisi verilebileceğini, takdir yetkisinin kanunla çerçevesi çizilerek de verilebileceğini belirtmektedir.

⁹ SANCAKDAR, “İvedi Yargılama”, s. 195; KASAPOĞLU TURHAN, s.194. İvedi yargılama usulünün kapsamı belirlenirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kullandığı “dava konusunun niteliği” ölçütü ile temel hak ve özgürlüklerin korunması ölçütlerinin esas alınması gerektiği yönündeki görüş için bakınız: BÜLBÜL, Erdoğan, “Fransız İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulleri Reformu”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, 134.Yıl, 10-11 Mayıs 2002, s.85.

¹⁰ Danıştay 13.D. 14.5.2015, E:2010/3501, K:2015/1809. (UYAP, 15.11.2019)

¹¹ Kamu İhale Kurulu kararının iptali ve manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada, davanın reddine dair Ankara 5. İdare Mahkemesi 5.9.2012, E:2011/1850, K:2012/1932 sayılı kararının onanmasına dair Danıştay 13.D. 20.6.2019, E:2013/342, K:2019/2208. Ayrıca bakınız: Ankara 4. İdare Mahkemesi 17.4.2019, E:2019/666, K:2019/833. (UYAP, 15.11.2019)

bedelinin idareye ödenmesi istemine ilişkin uyuşmazlıkların ivedi yargılama usulüne tâbi olduğu; buna karşılık, tazminata ilişkin taleplerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ivedi yargılama usulü kapsamında yer almadığı, bu ayrıma göre açılacak davaların ilk inceleme usulleri, dava açma süreleri ve kanun yollarının da farklı olduğu, farklı yargılama usullerine tâbi istemler hakkında, ayrı ayrı dava açılması gerektiği gerekçesi ile Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.¹²

Düzenlemede, uyuşmazlık ifadesi kullanıldığından, ivedi yargılama usulüne tabi işlemlerden kaynaklanan tam yargı davalarının da bu kapsamda olduğu yönünde görüş¹³ bulunmakla birlikte, gerekçede yer alan *“bazı davaların ivedilikle sonuçlandırılmaması halinde, hukuki belirsizlik doğmasına neden olunmaktadır”* şeklindeki tespitin, iptal davalarının sonuçları dikkate alınarak yapılmış bir tespit olarak değerlendirilebileceği¹⁴ de belirtilmektedir. Kanaatimce, sadece tam yargı davası açılması durumunda, ivedi yargılama usulünün uygulanmaması kanunun amacına daha uygun olacaktır. Nitekim, Danıştay Onüçüncü Dairesi, ihalenin iptal edilmesi sebebiyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini isteminden kaynaklanan uyuşmazlığın ivedi yargılama usulüne tabi olmadığına karar vermiştir.¹⁵

Bu başlık altında, 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde tahdidi olarak sayılan ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklardan sırasıyla bahsedilecektir.

A. İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri

Yargı kararlarında, Kanunun 20/A maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde belirtilen ihale işlemlerinin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 4. maddesi ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 4. maddesinde yer alan ihale tanımları¹⁶ ve istikrar kazanan içtihatlar

¹² Danıştay 13.D. 27.11.2017, E:2017/1018, K:2017/3335. (UYAP, 15.11.2019)

¹³ KASAPOĞLU TURHAN, s. 191.

¹⁴ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, s. 674.

¹⁵ Danıştay 13.D. 8.6.2018, E:2015/6512, K:2018/2003. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁶ 2886 sayılı Kanunun 4. maddesinde, ihale, "Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla işin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve yetkili mercilerin onayı ile tamamlanan sözleşmeden önceki işlemleri"; 4734 sayılı Kanunun 4. maddesinde ise, "Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet

dikkate alınarak ihale ilanı ile başlayıp sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan süreçte idarece tesis edilen işlemler olduğu kabul edilmektedir.¹⁷ Örneğin, ihaleye çıkma kararı¹⁸, ihale ilanı¹⁹, teklifin değerlendirme dışı bırakılması²⁰, Kamu İhale Kurumu'na başvurulması üzerine tesis edilen işlemler²¹ bu usulün kapsamındadır. Kamu ihale sözleşmesi imzalandıktan sonra da, ihale süreciyle ilgili hukuka aykırılık iddiasıyla tesis edilen iş ve işlemlerin de ihale işlemi olduğu ve ivedi yargılama usulüne tabi olduğu kabul edilmektedir.²² Ayrıca, Kanun maddesinde, "ihale işlemlerinin" ivedi yargılama usulüne tabi olduğu belirtilirken ilgili mevzuat, konu, nitelik gibi bir ayrıma yer verilmemiştir.²³

Danıştay, uyuşmazlığın ivedi yargılama usulü kapsamında olup olmadığı ile ilgili değerlendirme yaparken öncelikle sonuçlandırılması özel önem taşıyan uyuşmazlık olarak nitelendirilmesine imkân bulunup bulunmadığına bakmaktadır. Örneğin, sözleşmesinin feshedilmesi ve kesin teminatın gelir kaydedilmesine yönelik işleme karşı yapılan itirazın şikâyet başvurusunun reddine ilişkin Kurul kararının iptali istemiyle açılan davayı²⁴ Kanun'un 20/A maddesi kapsamında görmekte iken, sözleşmesi feshedilen davacının, irat kaydedilen kesin teminat bedelinin tazmini istemiyle açtığı davayı, davacı tarafından, sözleşmenin feshedilmesine ve teminatın irat kaydedilmesine ilişkin ihale komisyonu

alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemleri" olarak ifade edilmiştir.

¹⁷ Danıştay 13.D. 27.5.2019, E:2019/1791, K:2019/1829. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁸ Danıştay 13.D. 26.4.2018, E:2015/2927, K:2018/1567. (UYAP, 15.2.2020)

¹⁹ Danıştay 13.D. 24.12.2019, E:2015/5799, K:2019/4570. (UYAP, 15.2.2020)

²⁰ Danıştay 13.D. 12.12.2019, E:2014/5108, K:2019/4285. (UYAP, 15.2.2020)

²¹ Danıştay 13.D. 26.12.2019, E:2019/3300, K:2019/4657. (UYAP, 15.2.2020)

²² Davacı şirket ortağı ve yetkilisinin 4734 sayılı Kanun'un 11/g maddesi gereğince ihale sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava, Danıştay 13.D. 13.3.2019, E:2018/1498, K:2019/759. (UYAP, 15.11.2019)

²³ Kamu özel ortaklığı yöntemiyle yapılacak altyapı yatırımlarında ihale işleminin ivedi yargılama usulüne tabi olduğuna dair düzenleme yapılmadığı ileri sürülmüş, Danıştay 13.Dairesi, uyuşmazlığı bu gerekçe ile ivedi yargılama usulü kapsamında görmüştür. Danıştay 13.D. 10.2.2017, E:2015/785, K:2017/336. (UYAP, 15.11.2019)

²⁴ Danıştay 13.D. 26.4.2019, E:2019/1386, K:2019/1371. (UYAP, 15.11.2019)

kararına yönelik şikâyet ve itirazın şikâyet yoluna başvurulmadığı, ihale işlemleri ve sürecine ilişkin herhangi bir iddiasının olmadığı, sözleşme gereğinin davacı tarafından yerine getirilerek ihale konusu işin geçici kabulü yapıldığından, ihale sürecinin tamamlanmasından sonraki aşamaya ilişkin olan ve öncelikle sonuçlandırılması özel önem taşıyan uyuşmazlık olarak nitelendirilmesine imkân bulunmayan uyuşmazlığı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında görmemiştir.²⁵ Ayrıca, iki ihale arasındaki farkın ve yeni ihale yapılması nedeniyle oluşan masrafin tahsili ile irat kaydedilen geçici teminatın iadesi isteminden kaynaklanan uyuşmazlığın²⁶ ve sözleşmenin feshedilerek tasfiyenin gerçekleştirilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemde kaynaklanan uyuşmazlığın²⁷ ivedi yargılama usulü kapsamında yer almadığına karar verilmiştir.

B. Acele Kamulaştırma İşlemleri

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. maddesine göre, 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu'nun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleciliğine Cumhurbaşkanınca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda²⁸ acele kamulaştırma yapılabilecektir. Acele kamulaştırmada kıymet takdiri dışındaki işlemler, olağan kamulaştırma yöntemi uyarınca sonradan tamamlanmaktadır. Bu uyuşmazlıkların çoğunluğunu, acele kamulaştırılmaya ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararları oluşturmakta olup,²⁹ kamu yararı kararı ile birlikte acele kamulaştırma kararının iptali

²⁵ Danıştay 13.D. 18.4.2019, E:2019/1012, K:2019/1292. (UYAP, 15.11.2019)

²⁶ Danıştay 13.D. 29.5.2019, E:2019/1807, K:2019/1898; Ayrıca, geçici teminatın iadesi istemiyle MKE'ye yapılan başvurunun reddine ilişkin işlem açısından da aynı gerekçeye yer verilmiştir. Danıştay 13.D. 4.5.2018, E:2017/1880, K:2018/1614. (UYAP, 15.11.2019)

²⁷ Danıştay 13.D. 9.5.2014, E:2019/1634, K:2019/1631. (UYAP, 15.11.2019)

²⁸ 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nun 8. maddesinin 3. fıkrasının (j) bendi, 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 6. maddesinin 2. fıkrası, 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu'nun 4. maddesinin 2. fıkrasında, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun 5. maddesinin 13. fıkrasında, ilgili idarelere acele kamulaştırma yapabilme yetkisi tanınmıştır.

²⁹ 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 86. maddesiyle değişiklik yapılmadan önce Bakanlar Kurulu'nun acele kamulaştırmaya ilişkin kararının iptali istemi ile açılan davalar, Danıştay 6.D. 18.9.2019, E:2019/1203, K:2019/7572; Danıştay 6.D. 18.9.2019, E:2018/6656, K:2019/7570. (UYAP, 15.6.2020)

istemiyle açılan davalar³⁰ da ivedi yargılama usulüne göre çözümlenmektedir.

C. Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararları

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 3. maddesinin 2. fıkrasında Kurul'un görevleri sayılmıştır. Bu kapsamda, özelleştirme kapsam ve programına alınmaya ilişkin Cumhurbaşkanı kararı,³¹ özelleştirme kapsamına alınan limanın işletme hakkının devredilmesine, Termik Santrali ve bazı gayrimenkullerin satış suretiyle özelleştirilmesine yönelik ihale ve ihale komisyonu kararı,³² özelleştirme kapsam ve programından çıkarılma kararı,³³ özelleştirme kapsam ve programında yer alan taşınmazların, üzerindeki muhdesatı ile birlikte kamu yararına kullanılması kaydı ile bedelsiz olarak Maliye Hazinesine devredilmesine ilişkin kurul kararı³⁴ ivedi yargılama usulü kapsamında görülmüştür. Ayrıca, İmar Kanunu'nun 9/2. maddesi³⁵ kapsamındaki imar planları da ivedi yargılama usulüne tabidir.³⁶

³⁰ Danıştay 6.D. 28.11.2019, E:2019/14994. (UYAP, 15.6.2020)

³¹ Danıştay 13.D. 25.6.2019, E:2019/57, 2019/2236. (UYAP, 15.11.2019)

³² 4046 sayılı Kanunun 3/c maddesinde, kuruluşların; satış, kiralama, işletme hakkı devri, mülkiyetin gayri aynî hakların tesisi ve işin gereğine uygun sair hukukî tasarruflar ile devredilmelerine ilişkin özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğini belirlemenin Kurul'un görevleri arasında olduğu düzenlenmiştir. Danıştay 13.D. 7.2.2018, E:2015/6344, 2018/324. Ayrıca, taşınmaz ve üzerindeki binaların satış yöntemi ile özelleştirilmesi amacıyla yapılan ihalelerin iptali istemiyle açılan dava için bakınız: Danıştay 13.D. 3.6.2015, E:2013/2789. (UYAP, 15.11.2019)

³³ Danıştay 10.D. 11.10.2017, E:2017/1106. (UYAP, 15.11.2019)

³⁴ Danıştay 13. D. 30.10.2017, E:2016/1197, K:2017/2714. (UYAP, 15.11.2019)

³⁵ “Belediye hudutları ve mücavir alanlar içerisinde bulunan ve özelleştirme programına alınmış kuruluşlara ait arsa ve arazilerin, ilgili kuruluşlardan gerekli görüş alınarak Çevre İmar bütünlüğünü bozmayacak imar tadilatları ve mevzi imar planlarının ve buna uygun imar durumlarının Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca hazırlanarak Özelleştirme Yüksek Kurulunca onaylanmak suretiyle yürürlüğe girer ve ilgili Belediyeler bu arsa ve arazilerin imar fonksiyonlarını 5 yıl değiştiremezler.”

³⁶ Danıştay 6.D. 3.7.2018, E: 2018/3503, K:2018/6384; Danıştay 6.D. 11.5.2016, E:2014/505, K:2016/2480. (UYAP, 15.11.2019)

D. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

2634 sayılı Kanun kapsamında, sadece satış, tahsis ve kiralama işlemleri ivedi yargılama usulü kapsamında olmayıp, bu işlemlerin devamı niteliğindeki uyuşmazlıklarda ivedi yargılama usulü kapsamında değerlendirilerek çözüme kavuşturulacaktır. Ayrıca, tahsis işlemleri; ön izin, izin, teminat mektupları, kesin tahsis vb. süreçleriyle birlikte bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

Örneğin, turizm tesisi gerçekleştirilmek üzere ek alan olarak davacı adına tahsis edilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin işlem,³⁷ kesin tahsisi yapılan kısmın irtifak bedeli olarak belirlenen meblağın ödenmesi gerektiğine ilişkin işlem,³⁸ tahsisin iptal edilmesi işlemi,³⁹ ön iznin iptal edilmesi ve teminat mektuplarının ve ön izin bedellerinin iadesi talebiyle yapılan başvurunun reddine dair işlem,⁴⁰ davacıya tahsisi uygun görülmeýerek ön izin işlemi tesis edilmediğinden bahisle davacı tarafından tahsis işlemleri aşamasında verilen kesin ve süresiz teminat mektuplarının iadesine ilişkin işlemden⁴¹ kaynaklanan uyuşmazlık ile davacı lehine kesin tahsisin süresinin uzatılması nedeniyle yararlanma bedelinin tespitine ilişkin uyuşmazlıkta⁴² ivedi yargılama usulü uygulanmıştır.

E. 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

ÇED Olumlu Kararı, ÇED Olumsuz Kararı, ÇED Gerekli Değildir Kararı, ÇED Gereklidir kararları çevresel etki değerlendirmesi sonucu

³⁷ Danıştay 6.D. 7.11.2019, E:2019/7404, K:2019/10517. (UYAP, 15.1.2020)

³⁸ Danıştay 14.D. 23.5.2018, E:2018/1633, K:2018/3936. (UYAP, 15.11.2019)

³⁹ Danıştay 14.D. 15.2.2017, E:2016/8957, K:2017/795; Danıştay 14.D. 24.5.2016, E:2016/641, K:2016/4231. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁰ Danıştay 14.D. 9.5.2017, E:2016/11788, K:2017/3131. (UYAP, 15.11.2019)

⁴¹ Danıştay 14.D. 12.12.2017, E:2017/2110, K:2017/6983. (UYAP, 15.11.2019)

⁴² Danıştay 6.D. 18.9.2019, E:2019/15209, K:2019/7606. Kararın karşı oyunda, davacı adına yapılmış olan kesin tahsis işlemi uyuşmazlık konusu olmadığından davanın ivedi yargılama usulüne tabi olmadığı belirtilmiştir. (UYAP, 15.11.2019)

alınan kararlardandır ve ivedi yargılama usulüne tabidirler⁴³. Yargı kararlarında, ÇED sürecinin sona erdirilmesine yönelik işlem⁴⁴, projenin ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında değerlendirilmesine ilişkin kararın iptali istemiyle yapılan başvurunun reddine dair işlem⁴⁵ ve proje tanıtım dosyasının iade edilmesine ilişkin işlemin çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan olduğu⁴⁶ belirtilmiştir.

Ancak, projesi için ÇED sürecinin başlatılması istemiyle yapılan başvurunun reddi işleminin,⁴⁷ ÇED sürecinin durdurulması istemiyle yapılan başvurunun reddi işleminin,⁴⁸ ÇED raporunun nihai kabul edilerek ilanına ilişkin işlemin⁴⁹ ve ÇED Yönetmeliği gereğince yapılan başvurunun değerlendirilmesi aşamasında diğer idarelerden alınan görüşlerin⁵⁰ iptali istemiyle açılan davalarda yazılı yargılama usulü uygulanmıştır.

⁴³ Örneğin, ÇED olumlu kararının iptali istemi ile açılan dava, Danıştay 14.D. 14.3.2019, E:2018/5560, K:2019/2060; ÇED olumsuz kararının iptali istemi ile açılan dava, Danıştay 14.D. 5.12.2018, E:2018/3477, K:2018/7098; ÇED gerekli değildir kararının iptali için açılan dava, Danıştay 14.D. 13.3.2019, E:2019/771, K:2019/1988; ÇED gereklidir kararının iptali istemi için açılan dava, Danıştay 14.D. 6.4.2017, E:2016/7108, K:2017/2130. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁴ Danıştay 14.D. 6.11.2018, E:2018/2406, K:2018/6498; Danıştay 6.D. 18.9.2019, E:2019/15209, K:2019/7606. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁵ Danıştay 14.D. 27.2.2019, E:2019/724, K:2019/1462. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁶ Danıştay 14.D. 9.12.2016, E:2016/2482, K:2016/7156; Antalya 3. İdare Mahkemesi 12.12.2019, E:2019/1174, K:2019/1137. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁷ Danıştay 6.D. 26.4.2018, E:2015/10466, K:2018/3214. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁸ Danıştay 14.D. 9.11.2016, E:2016/4424, K:2016/6417. (UYAP, 15.11.2019)

⁴⁹ Duyuru işlemi, nihai ÇED raporunun şekillenmesi amacıyla halkın görüş ve değerlendirilmesinin alınması için tesis edilen bir işlemidir ve ivedi yargılama usulüne tabi değildir. Danıştay 14.D. 23.1.2014, E:2017/4422, K:2018/38. (UYAP, 15.11.2019)

⁵⁰ "ÇED Yönetmeliği kapsamına giren bir projeye ilişkin hazırlanacak ÇED Raporlarının komisyon çalışmalarıyla halkın ve ilgililerine göre farklı idari makamların inceleme, değerlendirme ve görüşleriyle şekilleneceği ve proje hakkında verilecek kararların bu görüşler çerçevesinde belirleneceği, Proje Tanıtım Dosyası hazırlanırken de yine ilgili idarelerden görüş alınacağı, projenin gerçekleştirilmesinin mevzuat bakımından uygun olmadığının tespiti halinde aşamasına bakılmaksızın sürecin sonlandırılarak dosyanın iade edileceği, nihai raporun veya proje tanıtım dosyasının değerlendirilmesinden sonra ise proje hakkında "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu/Olumsuz" veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir/Gereklidir" kararları verileceği, buna göre;

Çevre Kanunu uyarınca verilen idari yaptırım kararları ivedi yargılama usulünün kapsamı dışında tutulmuş olup, 2872 sayılı Kanunun 25/2. maddesinde de, *"idari yaptırım kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde idare mahkemesinde dava açılabilir"* düzenlemesine yer verilmiştir.⁵¹ İdari yargı mercilerince, Çevre Kanunu uyarınca uygulanan idari yaptırımlarda yazılı yargılama usulü uygulanmaktadır.⁵²

F. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanlığı kararları.

6306 sayılı Kanun kapsamında idarelerce tesis edilecek birçok işlem bulunmakla beraber,⁵³ sadece Cumhurbaşkanlığı'nın alınan kararlar ivedi yargılama usulüne tabi kılınmıştır. Uygulamada da, en çok riskli alan ilan edilmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararlarının dava konusu edildiği görülmektedir.⁵⁴

sürecin sonlandırılarak dosyanın iade edilmesi veya ÇED Olumlu/Olumsuz, ÇED Gerekli Değildir/Gereklidir kararlarının verilmesiyle nihai işlemin ortaya çıkacağı, nihai karar öncesi kurumlardan alınan görüşlerin ise hazırlık işlemi mahiyetinde olduğu" belirtilerek uyuşmazlığın ivedi yargılama usulüne tabi olmadığı belirtilmiştir. Danıştay 14.D. 24.10.2016, E:2016/10400, K:2016/5993. (UYAP, 15.11.2019)

⁵¹ Örneğin, Çevre Kanunu'na aykırı davranmaktan dolayı idarî para cezası ile ilgili, Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma istemi üzerine Yargıtay, gürültü yapma eylemi nedeniyle verilecek idari para cezasına itiraz mercinin görevli idari yargı mercileri olması nedeniyle kararın bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay 19.CD. 17.4.2017, E:2016/5882, K:2017/3392. (UYAP, 15.11.2019)

⁵² Danıştay 14.D. 13.5.2019, E:2019/4066, K:2019/4097. (UYAP, 15.11.2019)

⁵³ 6306 sayılı Kanunda, riskli alanların belirlenmesi, hazine arazilerinin devrine karar verilmesi, bazı usul ve esasların belirlenmesi, bedel oranlarının belirlenmesi, personel ücretlerinin belirlenmesi gibi yetkiler verilmiş olup, bu yetkilerin kullanımına ilişkin açılan davalarda, ivedi yargılama usulü uygulanacaktır. ÇAĞLAYAN, "İvedi Yargılama", s.15.

⁵⁴ Örneğin, Danıştay 6.D. 13.11.2019, E:2019/2521, K:2019/10931. (UYAP, 15.11.2019)

3. İVEDİ YARGILAMA USULÜNÜN BİR TÜRÜ OLARAK MERKEZİ VE ORTAK SINAVLARA İLİŞKİN YARGILAMA USULÜ

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan merkezî ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalara 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesinde düzenlenen yargılama usulü uygulanacaktır. Bu durumda, TYT, AYT, YDS, ALES, KPSS ve DGS bu kapsamdadır. Ayrıca, Yurt Dışına Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Gönderilecek Adayları Seçme ve Yerleştirme Kılavuzu⁵⁵ ve Tıpta Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Sınavı⁵⁶ ivedi yargılama usulü kapsamında görülmüştür. Ancak, MEB Taşra Teşkilatı Görevde Yükselme Sınavı⁵⁷ merkezi ve ortak sınav olmadığı için ivedi yargılama usulü kapsamında görülmemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı ile ÖSYM dışındaki Bakanlık ve kamu idarelerinin Milli Eğitim Bakanlığı'na ya da ÖSYM'ye yaptırdığı sınavlara karşı açılacak davalarda 20/B maddesinde öngörülen yargılama usulü uygulanacaktır. Bununla birlikte, MEB ve ÖSYM'ye yaptırılan sınavlar, merkezi ve ortak sınav değil ise, ivedi yargılama usulü kapsamında görülmemektedir. Örneğin, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavı⁵⁸ gibi.

Nitekim, Danıştay Onaltıncı Dairesince, İdari ve Adli Yargı Hakim Adaylığı Yazılı Yarışma Sınavı'na girmek amacıyla yaptığı başvuruların reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan bir davanın temyizen incelenmesi sonucu, 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesinin

⁵⁵ Danıştay 8.D. 21.1.2016, E:2014/7008, K:2016/170. (UYAP, 15.11.2019)

⁵⁶ Danıştay 8.D. 18.1.2018, E:2017/5672, K:2018/154. (UYAP, 15.11.2019)

⁵⁷ İDDK 4.2.2016, E:2016/90, K:2016/156. (UYAP, 15.11.2019)

⁵⁸ Danıştay 2.D. 28.5.2019, E:2019/1467, K: 2019/3384. Danıştay 2. Dairesi, 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesindeki işlemlerin kapsamı belirlenirken, Kanun maddesiyle amaçlanan faydanın sağlanması için dengeli bir yorum yapılması gerektiğini, madde ile sürelerin kısaltıldığı, bazı itiraz ve kanun yollarının kaldırıldığı dikkate alındığında, maddenin kapsamının dar yorumlanmasının değişik mağduriyetlere yol açabileceği gibi çok geniş yorumlanmasının da mağduriyetlere yol açacağını belirterek Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavlarının ivedi yargılama usulüne tabi olmadığına karar vermiştir.

düzenleyici işlemleri kapsamadığı gibi "merkezi ve ortak sınav" koşuluna uymayan yani bir kuruma veya bir gruba münhasır olarak yapılan Hakim Adaylığı Yazılı ve Sözlü Sınavı, Kaymakam Adaylığı Yazılı Sınavı, Komiser Yardımcılığı Sınavı, Milli Eğitim Bakanlığı Şube Müdürlüğü Yazılı ve Sözlü Sınavı veya görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavları gibi sınavları da kapsamadığı belirtilerek Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.⁵⁹ İdare Mahkemesince, bozma kararına uyulmayarak ilk kararında ısrar edilmesi üzerine İDDK, söz konusu sınavlara Hakimler ve Savcılar Kanunu'ndaki şartları taşıyan ülke genelindeki herkesin katılabileceği, adli ve idari yargı hakim adaylığı yazılı sınavının belli bir gruba münhasır olarak yapılan, başvuranlar açısından dar kapsamlı bir sınav olduğunun kabulüne olanak olmadığı gerekçesi ile ısrar kararını onamıştır.⁶⁰

Ancak, Çağlayan'a göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı tüm sınavların değil, kanunla Bakanlığa verilen eğitim-öğretim kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin sınavların, ivedi yargılama usulüne tabi olduğunun kabulü gerekmektedir. Aksi halde, ivedi yargılama usulünün işletilmesi teknik olarak mümkün olmayacaktır. Örneğin, Bakanlığın, başka bir kurum ya da Bakanlık adına yaptığı bir sınavda, üç gün içinde savunma verilmesi teknik olarak mümkün olmayacaktır. ÖSYM tarafından yapılan sınavlarda da benzer bir yaklaşımın kabul edilmesi gerekir.⁶¹ Ancak, Kanun maddesinde, merkezi ve ortak sınavın Millî Eğitim Bakanlığı ya da ÖSYM tarafından yapılması yeterli görülmüş, böyle bir ayırma gidilmemiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı ile ÖSYM tarafından yapılan ya da yaptırılan merkezi ve ortak sınavların neler olduğu hususunda Kanunda açıklık bulunmadığından, bu konudaki belirlemenin yargı tarafından

⁵⁹ Danıştay 16.D. 17.06.2015, E:2015/13268, K:2015/3837 sayılı kararı ile 2577 sayılı Kanunun 20/B maddesinde öngörülen yargılama usulü kapsamında olmayan dava konusu uyuşmazlık hakkında dosyanın, tekemmül ettirilerek karar verilmesi gerektiğinden, davalı idarenin 1. savunmasının alınmasından sonra dosyanın tekemmül ettiği gerekçesiyle verilen Mahkeme kararında usul hükümlerine uyarlık görülmediği gerekçesi ile Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁰ İDDK 14.04.2016, E:2016/1348, K:2016/1557. (UYAP, 15.11.2019)

⁶¹ ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayınları, 10. Baskı, 2018, s.420,421.

yapıldığı görülmektedir. Dava açma sürelerinin kısılalığı da dikkate alındığında, hak arama özgürlüğünün ihlal edilmemesi ve davacılar açısından hukuki öngörülebilirliğin sağlanması açısından, “merkezi ve ortak sınav” gibi muğlak bir ifade yerine, Kanun maddesinde usulün öngördüğü amacı gerçekleştirebilecek nitelikte başka bir ifadeye yer verilmesi daha uygun olacaktır.

Sınavın kendisine karşı açılacak davalarda bu usul uygulanacak olmakla birlikte, bu sınavlara ilişkin her türlü iş ve işlemlerde merkezi ve ortak sınavlara ilişkin usule tabidir. Örneğin, sınavın ilanı,⁶² sınava kabul edilmeme,⁶³ sınav sonucuna karşı açılan davalar,⁶⁴ sınavın geçersiz sayılması,⁶⁵ kılavuzlara karşı açılan davalar⁶⁶ bu kapsamdadır.

Yerleştirme işlemlerinin ivedi yargılama usulüne tabi olup olmadığı hususunda da, yargı kararlarında farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır. İDDK⁶⁷ ve Danıştay Onikinci Dairesi⁶⁸ yerleştirme işlemlerinin, 2577 sayılı Kanun’un 20/B maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmekte iken, Danıştay Sekizinci Dairesi, yerleştirme işlemlerinin de merkezi ve ortak sınavlara ilişkin iş ve

⁶² Sağlık Bakanlığı resmi internet sitesinden yayınlanan yan dal yeterlilik sınav ilanının iptali istemine dair dava Danıştay 8.D. 1.3.2018, E:2018/848, K:2018/1142. (UYAP, 15.11.2019)

⁶³ Danıştay 5.D. 14.5.2019, E:2019/1760, K:2019/3642. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁴ Danıştay 8.D. 23.12.2019, E:2019/9868, K:2019/95. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁵ Danıştay 12.D. 30.5.2019, E:2019/2521, K:2019/4124; Ancak, KPSS’ye katılan davacının, sınav sonucu ile yerleştirme sonucunun iptal edilmesi ve sınavın yapıldığı tarihten itibaren iki yıl süreyle davalı idarece yapılacak hiçbir sınava başvurusunun alınmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan bir davada, 2577 sayılı Kanunun 20/B maddesinin amacının, merkezi olan ve toplumun büyük bir kesimini etkileyen sınavların yargılama sürecinin uzamasının önlenmesi ve böylelikle bu sınavlara giren tüm kişilerin ileride ortaya çıkacak olumsuz durumlardan etkilenmesinin önlenmesi olduğu, sınav ile ilgili sonradan tespit edilen kural dışı davranışlar sebebiyle sınavın genelini etkilemeyen ve sadece kural dışı davranış sebebiyle sınavı iptal edilen kişiyi ilgilendiren davaların merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulüne tabi tutulmasının hukuka ve kanun koyucunun iradesine uygun olmayacağı yolundaki karşı oylarla birlikte, ivedi yargılama usulünün uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. Danıştay 12.D. 27.2.2017, E:2017/3491, K:2017/7170. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁶ Danıştay 8.D. 9.2.2017, E:2016/10570, K:2017/702. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁷ İDDK 21.3.2019, E:2019/159, K:2019/1217. (UYAP, 15.11.2019)

⁶⁸ Danıştay 12.D. 13.4.2017, E:2016/9571, K:2017/1642. (UYAP, 15.11.2019)

işlemlerden olduğundan 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesi kapsamında görmektedir⁶⁹. Kanaatimce, Kanunda iş ve işlemler denildiğinden, yerleştirme işlemlerinin de ivedi yargılama usulüne tabi olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

2577 sayılı Kanunun 20/B maddesinin son fıkrasında, Mahkemenin vermiş olduğu yürütmeyi durdurma veya iptal kararlarının sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, dava konusu edilen sınavla veya sınav soruları hakkında verilen iptal kararları nedeniyle sınava katılan ve başarılı olan kişilerin daha sonra başarısız hale getirilerek mağdur edilmelerini önüne geçilmek ve kazanılmış hakların korunması sağlanmak istenmiştir.⁷⁰ İfade muğlak olduğu için ne anlama geldiği anlaşılamamaktadır. Kanaatimce, örneğin, soru iptaline karar verilmesi durumunda, iptal edilen soru değerlendirme dışı bırakılarak geçerli soruların puan değerinin yeniden saptanması suretiyle puanlama yapılır.⁷¹ İptal edilen soru değerlendirme dışı bırakıldığında puanı yükselen kişiler açısından Mahkeme kararı uygulanacak, ancak, iptal edilen soru değerlendirme dışı bırakıldığında puanı düşüyorsa, puanı düşen kişiler açısından aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanamayacaktır. Bu durum, Mahkeme kararının, kısmen uygulanıp kısmen uygulanmaması gibi bir sonucu doğurduğundan, İYUK md.28/1'deki hükümle çeliştiği ve Anayasa'nın 138. maddesinin 4.

⁶⁹ Örneğin, LGS sonuçlarına göre merkezi yerleştirme kapsamında üçüncü tercihi ne yerleştirilmesi gerekirken, yerel yerleştirme kapsamında üçüncü tercihi ne yerleştirilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava ivedi yargılama usulüne göre çözümlenmiştir. Danıştay 8.D. 16.1.2019, E:2018/6957, K:2019/144. (UYAP, 15.11.2019)

⁷⁰ AVCI, Mustafa, "6545 ve 6552 sayılı Kanunlar ile İdari Yargıya İlişkin Kanunlarda Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme", Legal Hukuk Dergisi, Y:2015, S:152, s. 82.

⁷¹ Örneğin, A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavında yer alan bazı sorular ile sınavda davacının başarısız sayılmasına ilişkin iptali istemiyle açılan davayı temyizden inceleyen Danıştay Dairesi, hatalı soru tespit edilmesi halinde, bu soruların değerlendirme dışı bırakılması, 100 tam puanın soru sayısına bölünmesi suretiyle her bir sorunun puan olarak değerinin tespit edilmesi, bulunan bu değerle davacının doğru cevap sayısının çarpılması suretiyle davacının sınav sonucunun belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Danıştay 10.D. 2.11.2015, E:2015/4393, K:2015/4731. Ayrıca bakınız: Danıştay 15.D. 1.11.2017, E:2017/2911, K:2017/6201. (UYAP, 15.11.2019)

fıkrasına da aykırılık teşkil ettiği yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır.⁷²

4. SÜRELER

2577 sayılı Kanunun hem 20/A, hem de 20/B maddesinde, genel dava açma süresinden farklı olarak dava açma süreleri kısaltılmıştır.⁷³ Anayasa Mahkemesi'ne, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda, dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyiz dilekçelerine cevap verme sürelerinin kısaltılmasının hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkını zedelediği belirtilerek yapılan başvuru ise reddedilmiştir.⁷⁴

Danıştay içtihatlarında, özel dava açma süresi öngörülen durumlarda, davacıya kanun yolları ve süresinin açıkça gösterilmemiş olması durumunda, 2577 sayılı Kanun'da açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi gerektiği belirtilmektedir.⁷⁵ Ancak, bazı Danıştay Dairelerince, yazılı bildirim yapılmayan hâllerde işlemin bütün unsurlarıyla ilgililer tarafından öğrenildiği tarihten itibaren dava açma süresinin başlayacağı kabul edilmekle birlikte, öğrenme tarihini izleyen günden itibaren Kanunda düzenlenen özel dava açma süresi içerisinde dava açılması gerektiği belirtilmektedir.⁷⁶ Kanaatimce, kendisine özel dava açma süresi ile ilgili tebliğ yapılmayan davacı için genel dava açma sürelerinin işletilmesi gerekmektedir.

⁷² Konuyla ilgili eleştiri için bakınız: KASAPOĞLU TURHAN, s.215.

⁷³ 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesine tabi uyuşmazlıklarda dava açma süresi 30 gün, Kanunun 20/B maddesine tabi uyuşmazlıklarda dava açma süresi 10 gündür.

⁷⁴ “Dava konusu kurallarla, dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyize cevap verme sürelerinin kısaltılmasının hak arama özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığı açıktır. Ancak bu müdahalenin, ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek karara bağlanmasına yönelik meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.” AYM, 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı:13.6.2015-29385.

⁷⁵ Danıştay 6.D. 2.7.2019, E: 2019/12518, K:2019/6751; Danıştay 8.D. 12.4.2016, E:2016/3298, K:2016/3561. (UYAP, 15.11.2019)

⁷⁶ Danıştay 13.D. 28.5.2019, E:2019/610, K:2019/1884; Danıştay 14.D. 25.4.2017, E:2016/5117, K:2017/2650. (UYAP, 15.11.2019)

2577 sayılı Kanunun hem 20/A, hem de 20/B maddesinde, savunma süreleri de kısaltılmıştır.⁷⁷ Her iki madde yönünden de Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru ise reddedilmiştir.⁷⁸

Ayrıca, ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, dosyanın tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz dilekçesini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz istemini karara bağlama ve kararı tebliğe çıkarma süreleri kısaltılmıştır. Ancak, yargı yerlerince Kanunun 20/A ve 20/B maddelerinde öngörülen sürelere uyulmaması halinde bunun yaptırımının ne olacağı ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Anayasa Mahkemesi bu sürelerin hak düşürücü nitelikte olmadığını, düzenleyici nitelikte olduğunu ve ivedi yargılama usulüne tabi davaların hızlı bir şekilde sonuçlandırması amacına yönelik olduğunu belirtmiştir.⁷⁹ Uygulamada, uyuşmazlıkların niteliği gereği sürelere uyulması noktasında zorluk yaşandığı görülmektedir. Ancak, bu sürelere uyulmaması durumunda, teftiş ve disiplin süreçlerinin uygulanması suretiyle kontrol edilebilirliği sağlanabileceğinden, bu konuda açık bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı düşünülmektedir.

⁷⁷ 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde, savunma süresi on beş gün olarak düzenlenmiş ve bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabileceği belirtilmiş; Kanunun 20/B maddesinde ise, savunma süresi üç gün olarak düzenlenmiş ve bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç gün uzatılabileceği belirtilmiştir.

⁷⁸ Kanunun 20/A maddesi yönünden yapılan başvuruda, “İvedi yargılama usulüne tabi olan işlemleri tesis eden idari makamların, kural olarak bu işlemlere karşı açılacak davaların çözümünde gerekli bilgi ve belgeleri bünyelerinde bulundurdıkları ve bu bilgileri hukuki yönden savunma dilekçesine dönüştürecek uzman personele sahip olmaları gerektiği gözetildiğinde, savunma dilekçelerini sunabilmeleri için öngörülen on beş günlük sürenin yeterli ve makul olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ayrıca davanın niteliğine göre sürenin yetersiz kalması durumunda savunma verme süresi on beş gün süreyle uzatılabilmektedir. Kaldı ki, idari yargı mercileri idarenin savunma dilekçesinde ileri sürdüğü hususlarla bağlı olmayıp resen araştırma ilkesi uyarınca uyuşmazlığın çözümü için gerekli gördüğü her türlü incelemeyi kendiliğinden yapma yetkisine de sahiptir.” gerekçesine yer verilmiştir. AYM, 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı:13.6.2015-29385; Ayrıca, Kanunun 20/B maddesi yönünden verilen karar için bakınız: AYM, 19.3.2015, E:2014/189, K:2015/32, R.G. Tarih-Sayı: 21.5.2015, 29362.

⁷⁹ AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı:13.6.2015-29385.

Kanun maddelerinde, sürelerle ilgili diğeri bir düzenleme ise, 20/A maddesindeki uyuşmazlıklar için dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde, 20/B maddesindeki davaların ise en geç on beş gün içinde karara bağlanacağı, ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemlerin ivedilikle sonuçlandırılacağı düzenlenmesidir. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemlerin bir ay ve on beş günlük sürelerin içinde yapılması gerekip gerekmediği belirsizdir. Keşif, bilirkişi, duruşma gibi işlemlerin karar verme süresi içinde yapılması bir o kadar zor olmakla birlikte, bu işlemler karar verme süresi dışında kabul edilecekse, ivedi yargılamadan beklenen yargılama hızı sağlanamayacak ve ivedi yargılama usulünün bir anlamı kalmayacaktır. Bu sebeple, bu gibi yargısal süreçlerin ivedi yargılama usulünde nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin ayrı ve açık bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

Ayrıca, yargılamanın hızlanması için, süreler kısaltılmış ise de, Kanunun diğeri maddelerindeki usule ilişkin hususlarda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Örneğin, dilekçenin reddi durumunda verilecek süre, harç ve posta eksikliği durumunda verilecek süre, davanın tarafların değişiklik olması durumu, duruşma davetiyelerinin gönderilmesi süresi, adli tatil konusu düzenlenmemiştir.⁸⁰ Kanunun getiriliş amacının gerçekleştirilmesi için bu hususlara ilişkin ayrıca düzenleme yapılması gerekmektedir.

5. 2577 SAYILI KANUNUN 11. MADDESİ KAPSAMINDA YAPILAN BAŞVURULARIN SÜREYİ DURDURMAMASI

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde, bu Kanun'un 11. maddesi hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Kanun'un 20/A maddesindeki bu düzenlemenin iptali istemiyle yapılan başvuruyu Anayasa Mahkemesi reddetmiştir.⁸¹ Doktrinde⁸² ve yargı kararlarında,⁸³

⁸⁰ ÇAĞLAYAN, “İvedi Yargılama”, s. 33-38.

⁸¹ “İvedi yargılama usulüne tabi olan işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek çözümlenmesi amacıyla kamu yararı gözetilerek, bu işlemlere karşı dava açılmadan önce idareye yapılan başvuruların dava açma süresini durdurmayaacağına yönelik kural kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Ayrıca dava konusu kural, ilgililerin haklarında tesis edilen işleme karşı idareye başvuru hakkını ortadan kaldırmadığı gibi dava açma hakkına

bu düzenlemenin, üst makama başvuru hakkını ortadan kaldırılmadığı, yalnızca üst makama başvurunun dava açma süresini durdurmayacağı kuralını getirdiği belirtilmektedir. Aksi yorum, Anayasa'nın dilekçe hakkını açıkça tanıyan 74. maddesine aykırılık oluşturacaktır. Çünkü, üst makamlara başvuru hakkı, dilekçe hakkından çıkmaktadır. Anayasal nitelikteki dilekçe hakkının bir kullanım biçimi olarak üst makamlara başvuru hakkının yasalarla ayrıca tanınması gerekmediği gibi, herhangi bir yasa ile ortadan kaldırılması da mümkün değildir.⁸⁴ Ancak, başvurunun dava açma süresini durdurmaması, uygulamada 11. madde başvurusu yapılmaması sonucunu doğuracaktır.⁸⁵

Bazı özel kanunlarda, idarî başvuru yolu öngörülmüş ve bu başvurunun dava açma sürelerini durduracağı yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, 659 sayılı KHK'nın 12/2. maddesinde,⁸⁶ 6328 Kamu Denetçiliği Kanunu'nun 17/8. maddesinde,⁸⁷ 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 13. maddesinde,⁸⁸ 6701 sayılı Türkiye İnsan

yönelik herhangi bir sınırlama da getirmemektedir." AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı: 13.6.2015-29385.

⁸² AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, s.681. Ancak, ÇAĞLAYAN, düzenleme ile 11. maddede düzenlenen üst makamlara başvuru yönteminin uygulanmayacağını belirtmektedir. ÇAĞLAYAN, Yargılama Hukuku, s.417.

⁸³ İDDK 24.12.2018, E:2018/4357, K:2018/5751. (UYAP, 15.11.2019)

⁸⁴ YEŞİLYURT, s.424.

⁸⁵ KASAPOĞLU TURHAN, s. 203. AVCI ise, Türkiye'de idari başvuru yoluyla çözümünün son derece sınırlı olması ve idari başvuru yolunun etkili bir yol olmaması nedeniyle böyle bir düzenleme yapılmasının isabetli olduğunu belirtmektedir. AVCI, Mustafa, İdari Yargılama Usulündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 63.

⁸⁶ Kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasında, *"İdari işlemler dolayısıyla haklarının ihlal edildiğini iddia edenler idareye başvurarak, uğramış oldukları zararın sulh yoluyla giderilmesini dava açma süresi içinde isteyebilirler."* düzenlemesine; 2. fıkrasında, *"Sulh istemine ilişkin başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur. Başvuru sonuçlanmadan dava açılmaz."* düzenlemesine yer verilmiştir.

⁸⁷ *"Dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur."* düzenlemesi yer almaktadır.

⁸⁸ Kanunun 13. maddesinin 1. fıkrasında, *"Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurula itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler."* düzenlemesine; 2. fıkrasında ise, *"Kurula itiraz,*

Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17/3. maddesinde⁸⁹ yapılan başvuruların dava açma süresini durduracağı düzenlenmiştir. 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddelerinin düzenlenme amacının sağlanabilmesi için sadece İYUK 11. madde kapsamında değil, dava açma süresini durduran tüm idarî başvuru yolları ile ilgili düzenleme yapılması gerektiği yönünde görüş bulunmakla birlikte,⁹⁰ bunun yerine, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin artırılmaya çalışıldığı günümüzde, dava aşamasına gelmeden önce uyuşmazlıkların çözülebilmesi yolunun işlerliğinin sağlanabilmesi adına, özel Kanunlarda düzenlenen ihtiyari nitelikteki başvurulara ilişkin sürelerinin kısaltılması yönünde bir düzenleme yapılması daha yararlı olacaktır. Örneğin, başvuruya cevap verme süresinin kısaltılması yoluna gidilebilir.

Bunların dışında, 3194 sayılı İmar Kanununun 8. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde, imar planlarının ilan edileceği ve bir aylık ilan süresi içinde planlara itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Danıştay Altıncı Dairesi, imar planları hakkında 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi uygulanmayacak olsa bile imar planlarının onayı, ilanı ve itirazına ilişkin özel hükümler içeren 3194 sayılı Kanun'un 8. maddesinde öngörülen süreci ortadan kaldıran bir düzenleme olmadığından dava açma süresinin hesaplanmasında itiraza ilişkin kuralların dikkate alınması gerektiğini belirtmekte iken,⁹¹ yakın tarihteki kararında, imar planlarına karşı 2577 sayılı Kanunun 11. maddesi kapsamında başvuru yapılmasına imkan tanınmadığından, imar planına son askı tarihinden itibaren 30 günlük dava açma süresi içerisinde dava açılması gerektiğini belirtmiştir.⁹²

İvedi yargılama usulü öngörülen işlemlerden birisi olan ihale işlemlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda zorunlu idari başvuru

başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurur.” düzenlemesine yer verilmiştir.

⁸⁹ “Dava açma süresi içinde Kuruma yapılan başvurular işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur.” düzenlemesi yer almaktadır.

⁹⁰ ÇAĞLAYAN, “İvedi Yargılama”, s.36.

⁹¹ Bu dosyada, itiraz aşaması ile ilgili açıklama yapılmış ise de, olayda, askı süresinde yapılmış bir itiraz yoktur ve dava süreci nedeniyle reddedilmiştir. Danıştay 6.D. 3.7.2018, E:2018/3503, K:2018/6384. (UYAP, 15.11.2019)

⁹² Danıştay 6.D. 3.3.2010, E:2019/17978, K:2020/2961. (UYAP, 20.6.2020)

yolunu getirmiştir.⁹³ Danıştay Onüçüncü Dairesi, 4734 sayılı Kanun'da düzenlenen zorunlu idari başvuru yolunun tüketilmesi gerektiğini belirtmektedir. Örneğin, davanın süreaşımı nedeniyle reddine dair bir İdare Mahkemesi kararını temyizen inceleyen Daire, şikâyet ve itirazın şikâyet başvurularının dava açılmadan önce tüketilmesi zorunlu idarî başvuru yolları olduğu, davacının şikâyet başvurusu niteliğindeki başvurusunun reddi üzerine itirazın şikâyet yoluna başvurmadan doğrudan dava açıldığından, merciine tevdi kararı verilmesi gerektiği gerekçesi ile kararın bozulmasına karar vermiştir.⁹⁴ Esasen, zorunlu idari başvuru söz konusu olduğunda, idari makamın cevap vermesi veya vermemesi üzerine dava açma süresinin ilk kez işlemeye başlaması söz konusudur.

Ayrıca, belirtmek gerekir ki, süreler başlığında bahsettiğimiz gibi, itirazın dava açma süresini durdurmayacağını idarece belirtilmediği bir olayda, Danıştay, işleme karşı doğrudan dava açma hakkını kullanmayıp itirazın reddi üzerine dava açma yolunu tercih eden davacının bu hususta yanılmasına idarece sebep verildiğinden, davacı tarafından yapılan itirazın dava açma süresini durduracağını belirtmiştir.⁹⁵

⁹³ 4734 sayılı Kanunun "İhalelere Yönelik Başvurular" başlıklı 54. maddesinde; *"İhale sürecindeki hukuka aykırı işlem veya eylemler nedeniyle bir hak kaybına veya zarara uğradığını veya zarara uğramasının muhtemel olduğunu iddia eden aday veya istekli ile istekli olabilecekler, bu Kanunda belirtilen şekil ve usul kurallarına uygun olmak şartıyla şikâyet ve itirazın şikâyet başvurusunda bulunabilirler. Şikâyet ve itirazın şikâyet başvuruları, dava açılmadan önce tüketilmesi zorunlu idari başvuru yollarıdır. Şikâyet başvuruları idareye, itirazın şikâyet başvuruları Kurum'a hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle yapılır."* düzenlemesine yer verilmiştir.

⁹⁴ Danıştay 13.D. 14.12.2018, E:2018/2733, K:2018/4020. (UYAP, 15.11.2019)

⁹⁵ Danıştay 8.D. 24.2.2016, E:2016/1774, K:2016/1633; Yine, ihalenin iptaline yönelik başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada, 2577 sayılı Kanunun 11. maddesi uyarınca yaptığı başvurunun başlamış olan dava açma süresini durdurmayacağı veya duran süreyi tekrar canlandırmayacağı gerekçesiyle verilen süreaşımı nedeniyle reddine dair karar Danıştay 13.D. 6.1.2020 tarih ve E:2018/2488, K: 2020/22 sayılı kararı ile onanmış ve kararın karşı oyunda, idari işleme karşı hangi merciye başvuracağını bilmeyen davacının, ivedi yargılama usulünü, bu usule tâbi işlerde geçerli olan dava açma süresini ve idari başvuru yolu bulunup bulunmadığını bilmesi mümkün olmadığından, genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği ve başvurunun süreyi durduracağı belirtilmektedir. (UYAP, 15.11.2019)

6. DOSYANIN TEKEMMÜLÜ

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde, replik ve düplik aşamaları kaldırılmıştır.⁹⁶ Düzenleme, genel idari yargılama usulünde taraflara ikişer kez dilekçe sunma hakkı tanınmasına karşın ivedi usule tabi olan uyuşmazlıklarda bu hakkın kısıtlanmasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu,⁹⁷ idari işlemlerin gerekçeli olması zorunluluğu bulunmadığından, idarenin savunması ile birlikte dosyasındaki bilgi ve belgelerden haberdar olan kişilerin bunlara karşı savunma hakkını kullanamamasının çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali niteliğinde olduğu ve hak arama özgürlüğünü de sınırlandırdığı, re'sen araştırma ilkesinin varlığı sebebiyle idarenin savunmasına bir cevap verilmemesinin sakıncasının olmadığına da söylenemeyeceği⁹⁸ gerekçesi ile eleştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi ise, yargılama sürecinin hızlandırılması amacıyla replik ve düplik aşamalarının kaldırılarak taraflara birer dilekçe ile iddia ve savunma hakkı tanınması yönünde düzenlemeler yapma noktasında kanun koyucunun takdir yetkisi olduğunu, cevaba cevap hakkı ortadan kaldırılmakla birlikte, idari yargılama usulünde uygulanan re'sen araştırma ilkesi uyarınca mahkemelerin uyuşmazlığın çözümüne etki edecek her türlü bilgi ve belgeyi taraflardan veya üçüncü kişilerden isteme yetkisini haiz olduğundan, yargılamanın hızlandırılması amacıyla davacıya cevaba cevap hakkı tanınmamasının hak arama özgürlüğünü imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek nitelikte olmadığı gerekçesi ile düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir.⁹⁹

⁹⁶ Yargılama sürecini kısaltmak ve adil yargılanma hakkı ilkelerini pekiştirebilmek için, dava dilekçesi ve eklerinin bir örneğinin davalıya, davalının savunmasının da davacıya tebliğ edilmekle dosyanın tekemmül ettirilerek esastan incelenecek hale gelmesi önerilmiştir. ÖMERBAŞ, s.100.

⁹⁷ KASAPOĞLU TURHAN, s. 203.

⁹⁸ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, s. 678, 679; Düzenlemenin adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu yönündeki diğer görüşler için bakınız: SANCAKDAR, "İvedi Yargılama", s. 197-198; KASAPOĞLU TURHAN, s. 203.

⁹⁹ Kanunun 20/B maddesindeki replik ve düplik aşamasının kaldırılması düzenlemesinin iptali için açılan dava; AYM, 19.3.2015, E:2014/189, K:2015/32, R.G. Tarih-Sayı: 21.5.2015, 29362. Aynı yönde verilen karar gerekçesi, Kanunun

Uygulamada, bazı idari yargı mercilerince davalı cevabı davacıya tebliğ edilmekte iken, bazı Mahkemelerce, davalı cevabı davacıya tebliğ edilmemektedir. Esasen, davalı idare cevabının davacıya tebliğ edilmesi Kanunda zorunlu tutulmamıştır. Yargılama sürecinin hızlandırılması amacıyla replik ve düplik aşamalarının kaldırılmasının, davacı ve davalının her zaman dosyaya bilgi belge sunabilmesi olanağı ve idari yargıda re'sen araştırma ilkesi de bulunduğundan hak kaybına neden olmayacağı ileri sürülebilecekse de, kanaatimce ivedi yargılama usulündeki kısıtlı süreler ve 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinin uygulanmayacağına dair düzenlemeler de dikkate alındığında, dava konusu hakkında sadece elindeki sınırlı bilgi ve belgelerle dava açmak durumunda olan davacının, davalının verdiği cevap hakkında bilgi sahibi olarak en azından dosyaya bilgi ve belge sunmasının sağlanması amacıyla, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddelerine, davalı cevabının davacıya tebliğ edilmesi gerektiğine ilişkin bir hüküm eklenmesi olası hak arama hürriyeti ihlallerinin önüne geçilmesi açısından daha elverişli olacaktır.

7. YÜRÜTMENİN DURDURULMASINA İLİŞKİN DURUM

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde, yürütmenin durdurulması talebi üzerine verilecek kararlara itiraz yolunun kapalı olduğu düzenlenmiştir.

İvedi yargılama usûlüne tabi olan davalarda yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı itiraz hakkının ortadan kaldırılmasının hak arama hürriyetini daralttığı belirtilerek yapılan başvuruda, Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da yürütmenin durdurulması istemi hakkında verilen kararlara karşı itiraz yolunun öngörülmesini zorunlu kılan bir hükmün bulunmadığı, yürütmenin durdurulmasına itiraz üzerine verilen kararların ara karar niteliğinde olduğu, davanın esası hakkında verilecek karar yönünden herhangi bir bağlayıcılığının bulunmadığı, ivedi yargılama usûlünün amacının en kısa sürede kesin hüküm elde etmek olduğu ve itiraz yolunun ortadan kaldırılmasının kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu, dolayısıyla düzenlemenin adil yargılanma hakkını zedeleyen bir

20/A maddesindeki düzenlemenin iptali istemiyle açılan dava, AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı: 13.6.2015-29385.

yönünün bulunmadığı gerekçesi ile başvurunun reddine karar vermiştir.¹⁰⁰

Uygulamada, genel olarak, yürütmenin durdurulması talebi üzerine verilen kararlara itiraz edilirse incelenmeksizin ret kararları verilmektedir.¹⁰¹

Danıştay Onüçüncü Dairesi ise, yürütmenin durdurulması kararı verilmesine esas olan maddi ve hukukî koşullarda değişiklik olması hâlinde, koşullardaki değişiklik nedeniyle 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesinde yer alan nedenlerin ortadan kalktığı belirtilerek kararın kaldırılmasının Daireden istenebileceğini ve ileri sürülen iddiaların 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesi kapsamında incelenerek yeniden bir karar verilebileceğini¹⁰² belirtmektedir. Nitekim, Danıştay Onüçüncü Dairesi, yürütmeyi durdurma kararının kaldırılması istemini incelediği bir dosyada, karar gerekçesinde, “... ivedi yargılama usulünde yürütmenin durdurulması kararına karşı Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na itiraz yolu kapalı olduğundan, yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması talebinin kararı veren merci konumundaki Dairemizce incelenmesi ve açık bir düzenleme bulunmadığında hak arama özgürlüğünü genişletici yorum yapılması ilkesi çerçevesinde konunun ele alınması gerekeceği, davacılar tarafından birden çok defa ve zaman kısıtı olmaksızın yürütmenin durdurulmasını talep etme imkânının bulunması karşısında davanın tarafları arasında usulî eşitliğin sağlanabilmesi için davalı tarafın yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması talebinin de incelenmesinin hukuka uygun olacağı, ayrıca yürütmenin durdurulması kararının amacı telafisi güç veya imkânsız zararı önlemek olup, yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması talebinin incelenemez olduğunun kabulü hâlinde bizzat yürütmeyi durdurma kararının kendisinin telafisi güç veya imkânsız zarar doğurması durumunda bu zararın giderilmesi de imkânsız hâle geleceğinden talebin incelenmesi gerektiği”¹⁰³ ifadelerine yer vermiştir.

¹⁰⁰ AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı: 13.6.2015 – 29385.

¹⁰¹ Danıştay 14.D. 5.10.2016, E:2015/10697; Danıştay 8.D. 27.1.2015, E:2014/6079; İDDK 15.5.2019, YD İtiraz No:2019/663. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰² Danıştay 13.D. 16.4.2019, E:2018/361. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰³ Danıştay 13.D. 28.4.2017, E:2016/1521. Kararda, İDDK'nın 07.12.2006 tarih ve E:2006/1351 sayılı kararının da bu görüşü destekler nitelikte olduğu

Ayrıca, acele kamulaştırma kararının iptali istemiyle açılan bir davada, davacı tarafından ikinci kez isteminde bulunulması üzerine, ikinci kez yeni bir sebep ileri sürülmeksizin benzer iddialarla yürütmenin durdurulması istenildiğinden tekrar yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verilmiştir.¹⁰⁴

Esasen, 2577 sayılı Kanun'un ilk halinde, yürütmenin durdurulması istemi üzerine verilen kararlara karşı itiraz imkanı yoktu, ancak, yürütmenin durdurulması kararı verildiyse kaldırılması için, yürütmenin durdurulması talebinin reddi halinde ise, talebin yeniden incelenmesi için kararı veren yargı merciine başvurulabiliyordu.¹⁰⁵ Mevzuatımızda, yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararların kaldırılmasına yönelik bir düzenleme yer almamaktadır. Ayrıca, 2577 sayılı Kanun'da aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamayacağı düzenlenmiş olup, farklı hukuki sebeplere dayanılarak yeniden yürütmenin durdurulması isteminde bulunulabilmesi, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddeleri yönünden de, yasaklayıcı bir hüküm olmadığından mümkündür.

O halde, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddeleri açısından, yürütmenin durdurulması istemi üzerine verilen kararlara karşı, itiraz usulü getirilmeden önceki bahsedilen usulün uygulanması -yeni maddi ve hukuki koşulların oluşması şartıyla- mevzuat hükümlerine aykırı olmayacağı gibi, kanun koyucunun amacı bu olmamakla birlikte, adil yargılanma hakkı açısından daha uygun olacaktır.

8. DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERE KARŞI AÇILAN İPTAL DAVASININ İVEDİ YARGILAMA USULÜNE TABİ OLMASI

2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddelerine bakıldığında, ivedi yargılama usulünün düzenleyici işlemleri de kapsadığı söylenebilir. Çünkü, Kanunun 20/A maddesi ivedi yargılama usulüne tabi dava

belirtilmektedir. Ayrıca bakınız: Danıştay 13.D. 16.4.2019, E:2018/361. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰⁴ Danıştay 6.D. 15.5.2019, E:2018/4204; Danıştay 6.D. 15.10.2019, E:2018/3856; Ayrıca bakınız: Danıştay 14.D. 7.9.2017, E:2016/8411. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰⁵ KARAVELİOĞLU, Celal, Açıklamalı, İçtihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 1109.

konularını belirlerken işlem ve karar kavramlarını, 20/B maddesi ise, sınavlara ilişkin iş ve işlemler kavramlarını kullanmaktadır.¹⁰⁶ Örneğin, Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmelik maddesinin iptali istemiyle açılan bir davada, Danıştay Sekizinci Dairesince, iptali istenen Yönetmelik kuralına karşı dava açma süresi, uygulama işlemi niteliğindeki Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı Başvuru Kılavuzunun yayım tarihinden itibaren başlayacağından, davanın süreaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.¹⁰⁷ Ancak, kanaatimce, sadece, genel nitelikteki düzenleyici işlemlere karşı açılan davalarda, Kanun maddesinde bu yönde kısıtlayıcı bir ifadeye yer verilmemiş ise de, ivedi yargılama usulünün uygulanmaması gerekir.¹⁰⁸ Çünkü, örneğin, merkezi ve ortak sınavlarda, yargı kararlarının sonuçlarından çok fazla kişinin etkilenmesi sebebiyle hız sağlanmak istenmiş olup, genel düzenleyici işlemin iptal edilmiş olması, doğrudan bu işleme bağlı işlemlerin iptali sonucunu doğurmayacağından, sadece genel nitelikteki düzenleyici işlemlere karşı açılan davalarda bu usulün uygulanması, amacı gerçekleştirmeye yönelik bir katkı sağlamayacaktır. Nitekim, Adayların ve Sınav Görevlilerinin Sınav Binalarına Giriş Koşullarına ilişkin Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali istemiyle açılan davada, İDDK tarafından, 2577 sayılı Kanun hükmünde, “MEB ile ÖSYM tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılacak davalar”ın ivedi yargılama usulü kapsamında olduğunun belirtildiği, aynı konudaki düzenleyici işlemlerin ise madde kapsamında olduğuna dair bir ifadeye yer verilmediği gerekçesi ile davada genel idari yargılama usulü hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰⁹

Birel işlem ile birlikte, düzenleyici işlemin birlikte dava konusu edilmesi durumunda, kararlarda, genel olarak, birel işlemin “ivedi

¹⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için, YILMAZ, Halit, “Düzenleyici İşlemlere Karşı Açılan İptal Davasının İvedi Yargılama Usulüne Tabi Olması”, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, S:8 s.16.

¹⁰⁷ Danıştay 8.D. 3.10.2018, E:2018/1362, K:2018/5279. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰⁸ Danıştay 2.D. 4.10.2018, E:2018/1715, K:2918/5389 sayılı kararında, sınavlar nedeniyle oluşacak bireysel mağduriyetlerin önüne geçilmesi amacıyla getirilen 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesi hükmünün, düzenleyici işlemleri kapsamadığını belirtmiştir. (UYAP, 15.11.2019)

¹⁰⁹ İDDK, 8.6.2015, E:2015/1848, K:2015/2516. (UYAP, 15.11.2019)

yargılama usulüne”, düzenleyici işlemin ise “genel idari yargılama usulüne” tabi tutulması mümkün olamayacağından, davanın bütününe “ivedi yargılama usulüne” tabi olması gerektiği belirtilmiştir.¹¹⁰ Bu durumda, uygulama işlemi süresinde dava konusu edilmemiş ise, düzenleyici işlemin dava süresinin de ilan tarihine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.¹¹¹

İDDK’da, itirazın önüne gelen bir uyuşmazlıkta, birel işlem ve düzenleyici işlemin birlikte dava konusu edildiği durumlarda, düzenleyici işlem yönünden ayrı bir inceleme yapılmasının yargılamayı geciktireceği, bu durumun ivedi yargılama usulünün amacına aykırı olacağı, düzenleyici işleme yönelik kararların da, uygulama işleminin tabi olduğu itiraza ilişkin usule tabi olması gerektiğini belirtmiştir.¹¹²

Çok karşılaşılmamakla birlikte, bir Danıştay kararında, ivedi yargılama usulüne ilişkin işlem ile düzenleyici işlemin birlikte dava konusu edilmesi halinde, sözü edilen istemlerin her birinin ayrı bir yargılama usulüne tabi olduğu, yargılama usulü açısından ayrı düzenlemeye tabi olan işlemlere karşı aynı dilekçe ile dava açılmayacağı gerekçesi ile 2577 sayılı Kanunun 5. maddesine göre dilekçe ret kararı verilmiştir.¹¹³ Ancak, ivedi yargılama usulüne tabi bir işlem ve yazılı yargılama usulüne tabii bir işlem tek bir dilekçe ile dava konusu edildiğinde, yargılama usulündeki farklılık nedeniyle dilekçenin

¹¹⁰ Danıştay 8.D. 19.9.2018, E:2018/4939, K:2018/4583 sayılı kararı Danıştay İDDK tarafından 11.2.2019 tarih E:2018/4565, K:2019/517 sayılı kararı ile onanmıştır. (UYAP, 15.11.2019)

¹¹¹ Örneğin, ihale ile birlikte Yönetmelik düzenlemesinin iptali istemiyle açılan davada, davanın ihaleden itibaren 30 gün içinde açılmadığı gibi, davanın ihaleden ayrı olarak Yönetmelik yönünden de süresinde olmadığı belirtilmiştir. Danıştay 13.D. 10.2.2017, E:2015/785, K:2017/336. (UYAP, 15.11.2019)

¹¹² Danıştay İDDK 16.9.2015 tarih YD İtiraz No:2015/1079. Aynı yönde verilen karar için bakınız: Danıştay İDDK 24.12.2014, YD İtiraz No:2014/1147. Kararın karşı oy görüşünde ise, birel işlemle düzenleyici işlemin birlikte dava konusu edilmesi halinde, yasa koyucunun düzenleyici işlemleri ivedi yargılama usulüne tabi görmemesi nedeniyle yürütmenin durdurulması talebiyle ilgili verilen kararlara yönelik itirazın düzenleyici işlem yönünden incelenmesi gerektiği, Kanunla tanınan itiraz hakkı yorum yoluyla daraltılamayacağından, davalı idarelerin itirazının düzenleyici işlem yönünden incelenmesi gerektiği belirtilmektedir. (UYAP, 15.11.2019)

¹¹³ Danıştay 6.D. 19.11.2014, E:2014/9887, K:2014/7383. (UYAP, 15.11.2019)

reddi ve davaların ayrılması davacının ihtiyaç duyduğu uyumsuzluğun bütüncül bir çözüme kavuşması beklentisine hizmet etmeyecektir.¹¹⁴

7. YARGI YOLU

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde, “verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren ... temyiz yoluna başvurulabileceği” düzenlemesi yer almaktadır.¹¹⁵ Ayrıca, Kanun'un 45. maddenin 8. fıkrasında, ivedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurma yasağı getirilmektedir. Bu maddenin iptali istemiyle yapılan başvuruyu, Anayasa Mahkemesi, kanun yoluna başvurma hakkının hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamında olmakla birlikte bu hakkın her uyumsuzluğun zorunlu olarak iki ya da üç dereceli yargılamaya tabi olmasını gerektirmediği, kanun koyucunun, uyumsuzlukların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvencelere aykırı olmamak şartı ile yargı yerlerince verilecek kararlara karşı başvurulacak kanun yollarını belirleme konusunda takdir yetkisine sahip olduğu gerekçesiyle¹¹⁶ reddetmiştir.

Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerindeki usulde, ilk derece yargı merciinin kararının bozulması üzerine, bu kararlara karşı ısrar hakkı bulunmamaktadır.¹¹⁷

Genel idari yargılama usulünde, temyiz aşamasında sadece hukuka uygunluk denetimi yapılabilirken ivedi yargılama usulüne ve merkezi

¹¹⁴ YILMAZ, s.19.

¹¹⁵ Örneğin, 2015 YDS sonucunun olağandışı olarak değerlendirilerek, eşdeğer sınava girilebilmesi için gönderilen formun doldurulması ve en geç 5 gün içinde gönderilmesi gerektiği, aksi halde olağandışı olarak değerlendirilen sınavın ve sınav kapsamında elde edilen tüm hakların geçersiz sayılacağına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan bir davada, 2577 sayılı Kanunun 20/B maddesi kapsamında temyiz yoluna başvurulması gerektiğinden, istinaf başvurusunun görev yönünden reddine karar verilmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 13.12.2019, E:2019/3638, K:2019/3881. (UYAP, 28.2.2020)

¹¹⁶ AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı: 13.6.2015-29385.

¹¹⁷ Mahkemenin merciine tevdi kararının bozulması sonucu, İdare Mahkemesince, bozma kararına uyularak işin esası hakkında yeniden bir karar verilmesi gerekirken, ilk kararında ısrar edilmesinde usul hükümlerine uyarlık görülmediğinden Mahkeme kararının bozulmasına dair İDDK 8.10.2015, E:2015/3629, K:2015/3349. (UYAP, 15.11.2019)

ve ortak sınavlara ilişkin usule tabi olan davalarda Danıştay'a hem hukuka uygunluk denetimi yapma yetkisi, hem de esas hakkında karar verme yetkisi verilmiştir. Bu durum, temyiz kurumunun temel mantığına aykırı olmakla beraber, yargılama sürecinin biran önce tamamlanması için bu yöntem kabul edilmiştir.¹¹⁸ Nitekim, ivedi yargılama usulünde, Danıştay'ın temyiz aşamasında sahip olduğu esas hakkında karar verme yetkisinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvuru Anayasa Mahkemesi'nce reddedilmiştir.¹¹⁹

Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde düzenlenen usulde iki dereceli yargılama usulü benimsendiğinden, Mahkemece hiç incelenmeyen bir konuda temyiz merciince değerlendirme yapılmasına da hukuken olanak bulunmamaktadır. Nitekim, temyize konu bir kararda İDDK, Dairece, dava konusu edilen altı bendin hukuka uygun olup olmadığı konusunda hiçbir irdeleme yapılmaksızın hüküm kurulduğu, ilk derece mahkemesince hiç yapılmamış bir yargılamanın esası hakkında temyiz merciince karar verilmesi halinde, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda temyiz üzerine verilen kararlar kesin nitelikte olduğundan, kararın kanun yoluyla denetiminin yapılabilmesinin de engellenmiş olacağı, bu durumun adil yargılanma ilkesine aykırı sonuçlar doğuracağı, ayrıca, "verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir." hükmünde geçen "nihai kararlar"dan, davaya konu edilen kısımların tamamı hakkında yargılama yapılmış ve bu hususta verilmiş bir kararın olması gerektiğinin anlaşılması gerektiği belirtilmiştir¹²⁰ ve karar bozulmuştur.

¹¹⁸ ÇAĞLAYAN, Yargılama Hukuku, s. 419. Ayrıca, ÇAĞLAYAN, bu düzenlemelerin, istinaf kanun yolunun getiriliş amacıyla pek uyuşmadığını, istinaf kanun yolunun getiriliş amaçlarından en başta geleninin, Danıştay'ı hukukî denetim yaparak tam bir içtihat mahkemesi haline getirmek olduğu, bunun da maddî denetim yaparak esas hakkında karar verme görevinin kaldırılması ile mümkün olabileceği, oysa ivedi yargılama usulündeki davalarda Danıştay'ın, esas hakkında üstelik kesin karar verme yetkisi ile donatılarak içtihat mercii olmaktan çıkarıldığını belirtmektedir. ÇAĞLAYAN, "İvedi Yargılama", s. 39.

¹¹⁹ AYM 19.3.2015, E:2014/146, K:2015/31, R.G. Tarih-Sayı: 13.6.2015-29385.

¹²⁰ İDDK 6.6.2016, E:2016/1611, K:2016/2387. Ayrıca, Danıştay 13.D. 26.6.2019 tarih E:2019/1001, K:2019/2258 sayılı kararı ile dava konusu uyuşmazlığın 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında ivedi yargılama usulüne tabi "ilk derece" ve "temyiz" olmak üzere iki aşamalı olarak incelenmek zorunda olması nedeniyle,

Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde düzenlenen usulde, sadece mahkeme tarafından ilk inceleme üzerine verilen kararlar yönünden kararın temyizden bozularak dosyayı geri gönderme hakkı tanınmıştır. Ancak, Danıştay Onüçüncü Dairesince, bu kuralın "görevli ve yetkili" bir mahkeme tarafından verilen kararlar için geçerli olduğu, ivedi yargılama usulüne göre ilk derecede verilen kararın temyiz incelemesi sırasında, ilk incelemede tespit edilmesi gereken usule aykırılıkların belirlenmesi hâlinde de kararın bozularak dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesi gerektiği, aksi düşüncenin kabulünün; 2577 sayılı Kanun'un 32. maddesindeki, yetkinin kamu düzeninden olduğu kuralına ve aynı Kanun'un 14. maddesinin altınca fıkrasındaki, ilk inceleme üzerine 15. madde uyarınca verilebilecek kararların, ilk incelemeden sonra tespit edilmesi hâlinde de davanın her safhasında verilebileceği kuralına aykırılık oluşturacağı belirtilmektedir.¹²¹ Burada belirtmek gerekir ki, sadece görev ve yetki yönünden davanın reddine karar verilmesi gereken durumlarda kararın bozularak gönderilmesine karar verilmiştir.

Yine, ilk derece Mahkemesinde duruşma isteminde bulunulmuş olmasına rağmen duruşma yapılmadan karar verilmesi¹²² durumunda ve husumete yönelik eksiklik ya da yanlışlık içeren kararlar¹²³ temyiz merciince bozulmaktadır.

ilk derece mahkemesince uyuşmazlıkla ilgili hüküm kurulmayan bir konuda, temyiz mercii tarafından işlemin esasına ilişkin doğrudan yargılama yapılarak bir hüküm kurulmaması gerektiği gerekçesi ile Ankara 6. İdare Mahkemesi 13.2.2019 tarih E:2018/2466, K:2019/332 sayılı kararının bozulmasına karar verilmiştir. (UYAP, 15.11.2019)

¹²¹ Yetkisiz mahkeme tarafından verilen esasa yönelik kararın bozulmasına ve yeniden karar verilmek üzere Mahkemeye gönderilmesine dair Danıştay 13. D. 2.7.2019, E:2019/1955, K:2019/2295. Kararın karşı oy yazısında, temyize konu kararın, davanın esasını incelenerek verilmiş olması nedeniyle, Daire kararının, Kanun hükümleri gereğince yerinde olmadığı ve ivedi yargılama usulünden beklenen amacı da gerçekleştirmeyeceği belirtilmektedir. (UYAP, 15.11.2019)

¹²² Danıştay 14.D. 9.10.2018, E:2018/2071, K:2018/6075; Danıştay 13.D. 20.11.2017, E:2014/3662, K:2017/3163. (UYAP, 15.11.2019)

¹²³ Danıştay 14.D. 30.10.2018, E:2018/2613, K:2018/6355; İDDK 20.10.2016, E:2015/1318, K:2016/1717. (UYAP, 15.11.2019)

Ayrıca, Danıştay Dairesince temyizden incelenen dosyada, bilirkişi incelemesini kendisi yaptırmak suretiyle değerlendirme yapan kararlar¹²⁴ bulunmakta ise de, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gereken durumlarda bozma kararı verilmektedir.¹²⁵ İvedi yargılama usulünde, Danıştay’a gerekli inceleme ve araştırmayı istinabe suretiyle yaptırmaya yetkisi tanınmamıştır. 2577 sayılı Kanun’da istinabe yetkisi sadece Bölge İdare Mahkemesi’ne tanınmıştır.¹²⁶

2577 sayılı Kanun’un 20. maddesinin de, temyiz merciine ivedi yargılama usulü ve merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulünde istinabe yetkisi verdiğini kabule olanak bulunmadığı belirtilmektedir. Çünkü, Kanunun 20. maddesi bu yetkiyi tanıyorsa, Bölge İdare Mahkemesi için açık bir düzenlemeye gerek duyulmazdı ve 20. madde Danıştay’ın temyiz merciisi olduğu, maddi olay araştırması yapamayacağı kabulü ile düzenlenmiştir.¹²⁷

Son olarak, olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesi usulüne değinecek olursak¹²⁸, bahsettiğimiz her iki usulde de, temyiz merciine (Danıştay Dairesi ya da İDDK) esas hakkında da karar verme yetkisi tanındığından, esasa ilişkin nihai kararın temyiz merciince kesin olarak verilmesi durumunda, yargılamanın yenilenmesi isteminin de temyiz merciisi tarafından karara bağlanması gerektiği söylenemez. Nitekim, davanın reddine dair Mahkeme kararının Danıştay Ondördüncü Dairesince bozularak, işlemin iptaline karar verilmesi suretiyle kesinleşen bir davada, yargılamanın yenilenmesi istemi üzerine

¹²⁴ Danıştay 5.D. 21.10.2019, E:2019/1893, K:2019/5547; Danıştay 8.D. 18.1.2017, E:2017/5672, K:2018/154. (UYAP, 15.11.2019)

¹²⁵ Danıştay 14.D. 14.2.2017, E:2016/6883, K:2017/725. (UYAP, 15.11.2019)

¹²⁶ 2577 sayılı Kanunun 45/4. maddesi gereğince, Bölge İdare Mahkemesi, işin esası hakkında yeniden bir karar verirken ihtiyaç duyması halinde, kararı veren mahkeme ya da başka bir yer idare veya vergi mahkemesi istinabe olabilir. 2577 sayılı Kanun’un 31. maddesinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemelerine atıf yapılan konular arasında da istinabe düzenlenmediği gibi, 6545 sayılı Kanun kabul edilmeden önce, idari yargılama usulünde istinabe kurumu bulunmamaktaydı.

¹²⁷ CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017, s.633,634.

¹²⁸ 2577 sayılı Kanunun 53. maddesinde, Yargılamanın yenilenmesi düzenlenmiş olup, maddenin 2. fıkrasında, “Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.” düzenlemesine yer verilmiştir.

Ondördüncü Daire, söz konusu davaların, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak karara bağlayacağı davalardan olmadığı ve temyiz mercii olarak Danıştay Dairesinin ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlığın esası hakkında Mahkeme adına karar verdiği gerekçesi ile dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.¹²⁹

Ancak, Danıştay Onüçüncü Dairesi, işlemin iptali yolundaki Mahkeme kararının Daire kararıyla kısmen onanmasına, kısmen bozulmasına ve davanın kısmen reddine kesin olarak karar verilmesi suretiyle kesinleşen bir davada, yargılamanın yenilenmesi istemi üzerine, *“İdare Mahkemesince verilen kararın bozulması üzerine esasa ilişkin olarak da nihai karar Dairemizce kesin olarak verildiğinden, 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinde belirtilen "esas kararı vermiş olan mahkeme"nin, ivedi yargılama usulünün bu özelliği dolayısıyla Dairemiz olarak kabulü gerekmektedir.”* gerekçesine yer vererek istemi incelemiş ve kesin olarak karar vermiştir.¹³⁰

SONUÇ

2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde ivedi yargılama usulüne tabi konular tahdidi olarak sayılmış ise de, maddede sayılanların dışında kimi konularda da ivedilikle karar verilmesi zorunluluğu doğabilir. Maddede, ekonomik yönü ağır basan ve çözümü zaman gerektirecek konular düzenlenmiş olup, temel ve hak ve özgürlük kriterinin de dikkate alınarak yeniden bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinden beklenen hızın sağlanmasını engelleyen bazı durumlar vardır. Kanun düzenlemelerinde Mahkemeler için öngörülen sürelerle uyulmaması halinde ne olacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. Uygulamada, bu sürelerin yargı mercileri için hızın sağlanması açısından itici güç olduğu hususunda kuşku bulunmamakta ise de, uyuşmazlıkların niteliğinin sürelerle uyulması noktasında zorluğa sebep olduğu hususu da gözlemlenmektedir. Ancak, bu sürelerle uyulmamasının teftiş ve disiplin süreçlerinin uygulanması suretiyle kontrol edilebilirliği

¹²⁹ Danıştay 14.D. 23.10.2018, E:2018/4856, K:2018/6315. (UYAP, 15.11.2019)

¹³⁰ Danıştay 13.D. 27.11.2019, E:2019/3771, K:2019/3870. (UYAP, 15.6.2020)

sağlanabileceğinden, bu konuda açık bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı düşünülmektedir.

2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde, Kanunun 11. madde hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Ancak, ihtiyari idarî başvuru yolu öngörülen bazı özel Kanunlarda, yapılacak başvuruların dava açma sürelerini durduracağı yönünde düzenlemeler yapılmıştır. İlgililer tarafından, bu Kanunlara göre yapılan başvurular, Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerinde öngörülen dava açma süresini durduracağından, usullerin getiriliş amacının sağlanabilmesi için, dava açma süresini durduran ihtiyari nitelikteki idarî başvurulara ilişkin sürelerin kısaltılması yönünde bir düzenleme yapılması daha yararlı olacaktır.

Ayrıca, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddelerinde, Kanunun diğer maddelerindeki usule ilişkin hususlarda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Örneğin, dilekçenin reddi durumunda verilecek süre, harç ve posta eksikliği durumunda verilecek süre, davanın tarafların değişiklik olması durumu, duruşma davetiyelerinin gönderilmesi süresi, adli tatil konusu ayrıca düzenlenmemiş ve delil araştırmasında süre konusu muğlak bırakılmıştır. Ayrıca, bilirkişi ve keşif işlemleri çok uzun zaman alacak yargısal süreç olduğundan, bu gibi yargısal süreçlerin nasıl gerçekleştirileceğinin de ayrıca düzenlenmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, 2577 sayılı Kanunun 20/A maddesinde düzenlenen ivedi yargılama usulü kapsamına giren uyuşmazlıkların niteliği ile ilgili yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu gibi, gerek Kanunun 20/A maddesi, gerekse 20/B maddesinde, amacın gerçekleştirilebilmesi açısından usuli düzenlemeler de yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, bir çözüm önerisinde bulunacak olursak, Türk hukukunda, 2577 sayılı Kanunun 20/A ve 20/B maddesi kapsamındaki konularda hem ilk derece mahkemesi hem de temyiz mercii davanın esası hakkında karar verebilmektedir. Hem ivedi yargılama ile amaçlanan hızın gerçekleşebilmesi, hem de işin esasına girmeden, dava açılmadan önce 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan ihtiyati tedbir benzeri bir kuruma, taraflara da sözlü olarak dinlenilme hakkı verilmek suretiyle ve asıl davanın belli sürede açılmaması halinde

tedbir kararının hükümsüz kalacağına dair bir düzenlemeye yer verilebilir. Bu şekilde, öncelikle ivedi yargılama usulü kapsamındaki uyuşmazlıkların kapsamı yeniden düzenlenerek, tedbir kararı ve asıl kararı verecek özel yetkili mahkemeler kurularak ivedi yargılama usulüne ilişkin bir çok sorunun çözümüne katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AVCI, Mustafa, “6545 ve 6552 sayılı Kanunlar ile İdari Yargıya İlişkin Kanunlarda Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme”, Legal Hukuk Dergisi, Y:2015, S:152.

AVCI, Mustafa, İdari Yargılama Usulündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

AKYILMAZ Bahtiyar, SEZGİNER Murat, KAYA Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018.

BÜLBÜL, Erdoğan, “Fransız İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulleri Reformu”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, 134.Yıl, 10-11 Mayıs 2002.

CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017.

ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayınları, 10. Baskı, 2018. (Yargılama Hukuku)

ÇAĞLAYAN, Ramazan, “Fransız ve Türk İdari Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü”, EÜHFD, C:XVIII, S:3-4, 2014. (“İvedi Yargılama”)

KARAVELİOĞLU, Celal, Açıklamalı, İçtihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

KASAPOĞLU TURHAN, Mine, “İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü”, Ankara Barosu Dergisi, S:2015/ 3.

ÖMERBAŞ, Nurben, “İdari Yargılama Usulünde Hızlandırıcı Mekanizmalar”, Danıştay 141. Yıl Sempozyumu, 2009.

SANCAKDAR, Oğuz, “İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama Usulü ve Grup Davalar”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu, Ankara, 12 Mayıs 2014. (“İvedi Yargılama”)

SANCAKDAR, Oğuz, “Türk İdari Yargı Sisteminde Yargılama Sürecinden Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, TBMM, İdari Yargılama Sürecinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, 14 Ocak 2013.

SEZGİNER, Murat, “İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Hızlandırılması Tartışmaları ve Grup Dava Uygulaması”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu, Ankara, 12 Mayıs 2014.

YEŞİLYURT, Nazile İrem, “İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması ve İvedi Yargılama: Hukuka Sermayeye Koşut Hız Ayarı”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C:70, No:2, Y:2015.

YILMAZ, Halit, “Düzenleyici İşlemlere Karşı Açılan İptal Davasının İvedi Yargılama Usulüne Tabi Olması”, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2016, S:8.

YILMAZOĞLU, Yunus Emre, “İdari Yargıda Makul Süre Güvencesi”, Danıştay Dergisi, Y:2013, S:134.

www.uyap.gov.tr